

MARJUKKA ESKELINEN

Lasten lied

Lied on yksi länsimaisen taide-musiikin keskeisistä taidemuodoista. Se on monien muusikoiden ja musiikinystävien intohimo, mutta lapsille sana lied on vielä varsin vieras käsite.

Liedkasvatus aloitetaan yleensä vasta teini-iän jälkeen, sillä perinteisten liedien piano-osuudet vaativat jo paljon soitto- ja laulutaitoa, ja aikuisille suunnatut runot voivat olla lapsille hankalasti avautuvia tai teemoiltaan kaukana lapsen maailmasta. Kuitenkin tarinoiden kuunteleminen ja kertominen sekä yhdessä laulaminen ja soittaminen ovat lapsille hyvin luontaisia ja innostavia taiteen tekemisen muotoja. Liedin ydinajatus sanojen ja musiikin yhdistämisestä soveltuu erinomaisesti kaikenikäisille. Tätä taustaa vasten syntyi ajatus lapsille suunnatusta liedopetuksesta.

Lasten liedillä on mahdollista rikastuttaa pianistien ja laulajien yhteismusisointivalikoimaa. Uuden opetussuunnitelman myötä yhdessä tekeminen ja yhteisopettajuus ovat nousseet aiempaa keskeisempään rooliin, ja monet musiikkioppilaitokset etsivät uudenlaisia ryhmämusisointimuotoja. Käytännöllisistä syistä johtuen pianistien yhteismusisointi on keskittynyt aiemmin nelikätissoiton ympärille, ja muiden instrumenttien kanssa työskentely on jäänyt harvinaiseksi herkuksi. Kuitenkin yhdessä tekeminen on monien pienten pianistien mieleen: samanikäisiin soittajiin tutustuminen, yhdessä musisoiminen ja erilaisiin instrumentteihin tutustuminen on virkistävää, motivoi harjoittelemaan ja laajentaa musiikkilista maailmankuvaa.

Lasten lied muotoutui alusta alkaen ryhmäopetuspainotteiseksi. Säännöllisesti järjestetyissä yhteisissä liedpäivissä laulajat ja pianistit kohtaavat toisensa. Kulloinkin vuorossa oleva liedpari työstää omaa kappalettaan yhdessä muun ryhmän kanssa, esimerkiksi runojen sisältöjä pohditaan koko ryhmän kanssa. *Lasten liedin* osallistujista muodostuu parhaimmillaan oma pieni yhteisönsä, jossa oppilaat saavat kavereita, kohtaavat toisia musiikista kiinnostuneita lapsia ja oppivat toisiltaan. Yhteisön kautta omalle tekemiselle saadaan myös sosiaalisesti tärkeä ympäristö, joka lisää harjoittelumotivaatiota ja antaa soitto- tai lauluharrastukselle lisää merkitystä. Tämä on hyvää vaihtelua säännöllisesti pidettyihin yksilötunteihin. Liedpäiviä ja kavereiden tapaamista odotetaan usein innolla.

Kuva: Risto-Matti Marin.

Lasten lied syntyi vuonna 2016 Jokilaaksojen musiikkiopistossa laulunopettaja **Saara-Maija Strandmanin** ja pianonsoiton opettaja **Marjukka Eskelisen** yhteistyön tuloksena. Lasten liedä opetetaan tällä hetkellä Jokilaaksojen musiikkiopiston lisäksi ainakin Vantaan musiikkiopistossa, Tampereen konservatoriossa, Hämeenlinnan Sibelius-opistossa ja Vaasan Kuulaopistossa.

Heinäkuussa 2018 Fennica Gehrman Oy julkaisi Lasten lied! -ohjelmistokirjan.

Lue lisää Lasten liedistä osoitteesta www.lastenlied.fi ja liity Lasten lied -facebook-ryhmään!

Marjukka Eskelinen ja Saara-Maija Strandman

Uusi ohjelmistokirja

Musiikin ammattilaiset eri koulutusasteilla ovat ottaneet idean lapsille suunnatusta liedopetuksesta lämpimästi vastaan ja monissa musiikkioppilaitoksissa on jo aloitettu Lasten lied -opetus. Haasteena opetuksen aloittamiselle on kuitenkin ollut sopivan ohjelmiston puute. Tätä varten Fennica Gehrman Oy julkaisi kesällä 2018 **Saara-Maija Strandmanin** ja **Marjukka Eskelisen** tekemän *Lasten lied!* -ohjelmistokirjan. Ohjelmistokirjaan on koottu pedagogisesta näkökulmasta tehtyjä liedsovituksia, joiden joukossa on kappaleita niin alkeistason soittajille ja laulajille kuin hieman pidemmälle eteneille liedmuusikoillekin. Ensimmäisen *Lasten lied!* -julkaisun kantava teema on vanhat suomalaiset kansan- ja lastenlaulut, jotta

oppilaat pääsevät syventymään runojen tulkintaan ensin tutulla kielellä. Tämän jälkeen on helpompi siirtyä vieraskielisen liedohjelmiston pariin. Laajemman pedagogisesti toimivan liedohjelmiston kokoamisessa ja sovittamisessa riittää vielä työsarkaa, mutta toisaalta se antaa opettajille mahdollisuuden sovitusten ja miksei jopa uusien *Lasten lied* -sävellysten toteuttamiseen.

Tekstin tulkinta on liedmusiikin lähtökohta. Lied on soiva runo, kuten pianisti ja liedpedagogi **Heikki Pellinen** tiivistää. Liedien tekstit ovat kielellisesti hyvin rikkaita ja niiden houkuttelevana myös musiikillinen mielikuvitus saa uusia ulottuvuuksia. Teksti ohjaa musiikillista työskentelyä tarinankerronnalliseen suuntaan. Sanojen avulla opitaan fraasien

rakentamista, musiikillisia muotorakenteita, erilaisten karaktäärien hallintaa ja jännitteen ylläpitoa. Etenkin monille pianisteille sanojen kanssa työskentely on virkistävää ja antaa myös soolosoitolle uudenlaisia näkökulmia. Tekstin aiheuttamien mielikuvien ja tuntemusten havainnoiminen sekä sanojen merkitysten syvälinen ymmärtäminen ovat lisäksi hyödyllistä muistakin kuin musiikillisista syistä. Lied paitsi opettaa ilmaisemaan itseään verbaalisesti myös antaa välineitä ymmärtää syvemmin sanojen kautta tapahtuvaa kommunikaatiota ja vaikuttamista.

Lied, kuten muukin yhteismusisointi, kehittää lasten sosiaalisia ja musiikillisia vuorovaikutustaitoja. Jokainen "liediläinen" on yhtä aikaa yksilö, liedparin toinen osapuoli ja osa ryhmää, mikä harjoittaa monipuolisesti sekä ryhmään sopeutumisen taitoja, toisten ajatusten kuuntelemista että omien yksilöllisten ideoiden esiin tuomista. Sosiaalisia vuorovaikutustaitoja kehitetään erilaisilla ryhmäytymisleikeillä, jotka auttavat oppilaita kokemaan ryhmän tutuna, turvallisenä ja innostavana oppimisympäristönä. Opettajilla on tärkeä rooli hyvän yhteishengen luomisessa, sillä turvallisesti

koettu ympäristö mahdollistaa luovuuden ja uuden oppimisen. Ryhmässä ja pareina opiskelu antaa myös matalan kynnyksen esiintymiskokemusta, eikä konserttiesiintyminen ole ensimmäinen hetki, jolloin lapsi päätyy musisoimaan kuulijoiden eteen.

Liedin opiskelu lisää vuorovaikutustaitoja

Musiikillisten vuorovaikutustaitojen harjoittelu alkaa *Lasten liedissä* aivan perustasolta: Miten kappale aloitetaan ja lopetetaan yhdessä? Miten säätelen äänenvoimakkuuttani siten, että osaan antaa tilaa kanssamuusikolle ja toisaalta ottaa tarpeeksi tilaa itsekin? Miten toimitaan siinä tilanteessa, kun kaikki ei itsellä tai kaverilla sujukaan ennalta odotetun mukaisesti? Miten valitsemme sellaisen tempon, jossa molemmat voivat soittaa ja laulaa luontevasti? Miten esiinnyimme yhdessä siten, että otamme huomioon myös yleisön? Yhdessä musisoineet lapset kasvavat samaan aikaan kantamaan vastuuta omasta itsestään, mutta myös ottamaan vastuuta kaverista, kun sille tulee tarve.

Instrumentin hallinta on lähtökohta kaikelle musiikilliselle tuottamiselle. Pianististen taitojen kehittäminen on yksi *Lasten liedin* perustehtävistä. Ryhmätuntien huomio on useimmiten yhteismusisoinnissa ja tekstin tulkinnessa, mikä tarkoittaa sitä, että omat stemmat harjoitellaan sujuvaan kuntoon jo etukäteen yhdessä oman piano-opettajan kanssa. Luonteva suhde omaan instrumenttiin sekä hyvin harjoiteltu oma osuus antavat tilaa keskittyä myös vuorovaikutustaitoihin ja tarinankerrontaan. Hyötysuhde on myös toisinpäin; kavereiden kuunteleminen, toisen instrumentin kanssa työskenteleminen ja tarinallisuus avaavat käsitystä oman instrumentin mahdollisuuksista.

Lied on hieno keino etsiä uusia soinnillisia ulottuvuuksia tai ymmärtää lisää tempon käsittelystä. Soolosoittoon tottuneelle lapselle saattaa olla helpottavaa saada jakaa vastuu

musiikillisesta lopputuloksesta jonkun toisen kanssa. Kahden kesken toteutettu teos, on mahdollisesti näyttävämpi ja musiikillisesti monimutkaisempi, kun yhden ihmisen ei tarvitse toteuttaa kaikkia musiikillisiä tasoja. Se, että melodiaisuus on useimmiten laulajan hoidettavana antaa pianistille mahdollisuuden keskittyä rauhassa basson ja säestysäänten tuottamiseen. Esimerkiksi balansoinnin fyysinen toteutus helpottuu hieman, kun hallittavia äänenvoimakkuustasoja on vähemmän. Toisaalta pianistin on laulajan kanssa työskennellessään myös helppo ymmärtää balansoinnin merkitys soitossa.

Laulavan soittotavan jäljillä

Lasten lied opettaa myös laulavaa ja hengittävää soittotapaa, ja sanat houkuttelevat tekemään fraasien sisäiset painotukset elävästi. Jokainen liediin osallistuva pianisti saa myös pienen annoksen lauluopetusta – toivottavasti myös innostusta – itsekin. Usein liedissä olevat pianistit haluavat toimia osassa kapaleista myös laulajina. Laulullisuus on monen soolokappaleen lähtökohtana ja luonteva suhde lauluun auttaa pianistia soolosoitossakin.

Liedin opettaminen jo lapsille avaa heille oven myös perinteisen liedkirjallisuuden äärelle. Opetuksessa pidetään jatkuvasti esillä liedin juuria; lapset pääsevät ryhmätunneilla nauttimaan **Schubertin, Schumannin** ja muiden suurien säveltäjien teoksista joko liedopettajiensa esityksin, kuuluisien laulajien ja pianistien äänityksinä tai vanhempien liediläisten esittäminä. Lapset suhtautuvat kuunteluun uteliaasti ja osaavat usein myös eritellä kuulemaansa hämmästyttävän hyvin. Esitysten aiheuttamien mielikuvien purkamiseen voidaan käyttää esimerkiksi kuvakortteja, jotka auttavat konkretisoimaan musiikin herättämiä olotiloja ja jakamaan kokemuksia muiden ryhmän jäsenten kanssa. Ryhmässä järjestetyt kuunteluhetket kehittävät aktiivisen kuuntelun taitoja ja toisaalta tuovat perinteisen liedkirjallisuuden lasten ulottuville. *Lasten lied* voi omalta osaltaan vahvistaa suomalaista liedkulttuuria.

KIRJOITTAJA TOIMII TÄLLÄ HETKELLÄ PIANONSOITON
OPETTAJANA VANTAAN MUSIIKKIOPISTOSSA.
HÄN ON KOULUTUKSELTAAN
MUSIIKKIPEDAGOGI
(AMK) JA YLEMMÄN
KORKEAKOULUTUTKINNON
TEHNYT PIANISTI.

